

Entre el risc i la covardia

David Armengol

Més enllà de creences esotèriques, és freqüent en la vida de cadascú sentir-se atret per conèixer allò que ens té reservat el futur. Una atracció temerosa, arriscada que, en cas de atrevir-nos-hi -a través d'un amic aficionat al tarot, a través d'un professional de la vidència- ens enfronta a un exercici d'especulació narrativa i fantàstica sobre la nostra pròpia vida. Un relat imaginari que ens parla del que ens passarà des d'una seguretat impostada que ha de resultar creïble i convincent. En definitiva, un complex sistema de suposicions i prediccions que, a manera d'alè entusiasta o d'avanç dramàtic, té molt a veure -i no de manera metafòrica, sinó literal- amb els desitjos i les pors que defineixen la condició de l'artista i el treball en art contemporani. Un context -el de l'art- fràgil, inestable, disfuncional, en què cada pas, cada projecte, cada exposició, suposa per a l'artista un nou repte: mantenir-se i legitimar-se a través del que fa i el que és.

No és estrany doncs que, davant el pes de la responsabilitat de dir (o de seguir dient) per part de l'artista, i davant l'absència de garanties d'èxit a la seva empresa, l'art hagi buscat, en algun moment, certes complicitats amb la vidència. Una curiosa aliança que -ja sigui des del risc de delegar les seves decisions discursives (i per tant la seva autoritat davant el que s'ha dit), ja sigui des de la covardia del mateix acte de cessió de continguts- convida a una posada en crisi del missatge artístic que afecta la mateixa noció de producció en art, tant a nivell processual i formal (l'artista executa i exhibeix el que diu el vident), com autoral (l'artista és el vident, o viceversa). Un dilema que necessita un alt grau d'empatia amb el receptor perquè aquest, si més no entre línies, sigui capaç de comprendre per què l'artista pren una decisió tan arriscada, o tan covarda. Pensem per exemple en *Telemística* (1999) de Christian Jankowski, vídeo en què l'artista demana a una vident de la televisió italiana que predigui les seves repercussions en la Biennial de Venècia d'aquest any.

Un futur precís (2011) de Tamara Kuselman, tot i que connecta indirectament amb l'enfocament irònic de Jankowski, realment genera una aproximació molt diferent a les hipotètiques habilitats de la vidència, perquè ofereix d'entrada una interpretació menys instrumental i exhibicionista. Una lectura més autocrítica i desconfiada que, a força d'exposar -en primera persona i com a relat autobiogràfic- els diversos dubtes i recels que sustenten i defineixen la seva condició d'artista, convida a repensar el valor del risc en art i a especular-hi.

Entre el riesgo y la cobardía

David Armengol

Más allá de creencias esotéricas, es frecuente en la vida de cada uno sentirse atraído por conocer aquello que nos depara el futuro. Una atracción temerosa, arriesgada que, en caso de atrevernos a ello - a través de un amigo aficionado al tarot, a través de un profesional de la videncia - nos enfrenta a un ejercicio de especulación narrativa y fantástica sobre nuestra propia vida. Un relato imaginario que nos habla de lo que nos va a suceder desde una seguridad impostada que ha de resultarnos creíble y convincente. En definitiva, un complejo sistema de suposiciones y predicciones que, a modo de aliento entusiasta o de avance dramático, tiene mucho que ver - y no de manera metafórica, sino literal - con los deseos y los miedos que definen la condición del artista y el trabajo en arte contemporáneo. Un contexto - el del arte - frágil, inestable, disfuncional, en el que cada paso, cada proyecto, cada exposición, supone para el artista un nuevo reto: mantenerse y legitimarse a través de lo que hace y lo que es.

No es de extrañar pues que, ante el peso de la responsabilidad de decir (o de seguir diciendo) por parte del artista, y ante la ausencia de garantías de éxito en su empresa, el arte haya buscado, en algún momento, ciertas complicidades con la videncia. Una curiosa alianza que - ya sea desde el riesgo de delegar sus decisiones discursivas (y por tanto su autoridad ante lo dicho), ya sea desde la cobardía del mismo acto de cesión de contenidos - invita a una puesta en crisis del mensaje artístico que afecta a la propia noción de producción en arte, tanto a nivel procesual y formal (el artista ejecuta y exhibe lo que dice el vidente), como autoral (el artista es el vidente, o viceversa). Un dilema que precisa de un alto grado de empatía con el receptor para que éste, al menos entre líneas, sea capaz de comprender por qué el artista toma una decisión tan arriesgada, o tan cobarde. Pensemos por ejemplo en *Telemística* (1999) de Christian Jankowski, vídeo en el que el artista pide a una vidente de la televisión italiana que prediga sus repercusiones en la Bienal de Venecia de dicho año.

Un futuro certero (2011) de Tamara Kuselman, si bien conecta indirectamente con el enfoque irónico de Jankowski, realmente genera una aproximación muy distinta a las hipotéticas habilidades de la videncia, ofreciendo de entrada una interpretación menos instrumental y exhibicionista. Una lectura más autocrítica y desconfiada que, a base de exponer - en primera persona y a modo de relato autobiográfico - las diversas dudas y recelos que sustentan y definen su condición de artista, convida a repensar y especular sobre el valor del riesgo en arte.

Un risc que el treball de Kuselman, més definit per relacions temporals (la performance, l'esdeveniment) que espacials (l'exposició), sempre assumeix per donar lloc a obres en què els límits de l'experiència artística es desdibuixen fins a diluir-se i confondre's amb la vida quotidiana. I tot això a partir de dinàmiques d'execució més pròpies de les arts escèniques que de les arts visuals: el desdoblament en altres, el guió dramatitzat i la posada en escena. Un registre de representació no estandaritzat que fantasieja amb la presència de l'art en el detall secundari. Una cosa que, al cap i a la fi, es presta a existir més com a relat que com a objecte. Una remor, una història, una cosa que va passar o que simplement ens van explicar que va passar...

En aquest sentit, *Un futur precís* suposa un nou capítol dins dels interessos narratius i performatius de l'artista, en aquest cas més extrem: supeditar els continguts de la seva exposició per a l'Espai Dos de la Sala Muncunill de Terrassa a les decisions d'una vident i intervenir l'espai de l'art segons els criteris estètics i discursius d'algú en qui, realment, no confia. Un gir conceptual dins dels seus desdoblements habituals que porten l'artista a un assaig processual a mig camí entre la fe i el descrèdit. D'una banda, de confiança submissa en el seu propòsit: exposar a la sala tots els elements descrits per la vident (roba sexy de segona mà, tipografia oriental, pòsters de sex symbols femenins, fotos de noies fent *cosplay*, un home d'espatlles amples i mirada desafiant, una llum estroboscòpica). De l'altra, de resistència, dubte i oposició: decidir, a última hora, que el que es mostrarà al públic no és l'exposició -que finalment només va existir per a l'artista i per a unes poques persones properes (una cosa que també atorga cert halo de llegenda o mite a aquest display)- sinó un vídeo documental en què ella mateixa, com a única narradora, explica la seqüència dels fets. Un relat cíclic i meta-artístic que, més enllà de l'esotèric i extrasensorial, resta atrapat entre la carta de la "confiança" del tarot d'Osho que obre i tanca la narració. Una referència directa al *Salt al buit* d'Ives Klein que incita a l'anàlisi de dos aspectes fonamentals i indissociables del fet artístic: l'eufòria del salt sense xarxa i el vertigen de la possible caiguda.

Un riesgo que el trabajo de Kuselman, más definido por relaciones temporales (la performance, el evento) que espaciales (la exposición), siempre asume para dar lugar a obras en las que los límites de la experiencia artística se desdibujan hasta diluirse y confundirse con la vida cotidiana. Y todo ello a partir de dinámicas de ejecución más propias de las artes escénicas que de las artes visuales: el desdoblamiento en otros, el guión dramatizado y la puesta en escena. Un registro de representación no estandarizado que fantasea con la presencia del arte en el detalle secundario. Algo que, al fin y al cabo, se presta a existir más como relato que como objeto. Un rumor, una historia, algo que sucedió, o que simplemente nos contaron que sucedió...

En este sentido, *Un futuro certero* supone un nuevo capítulo dentro de los intereses narrativos y performativos de la artista, en este caso más extremo: supeditar los contenidos de su exposición para el Espai Dos de la Sala Muncunill de Terrassa a las decisiones de una vidente e intervenir el espacio del arte según los criterios estéticos y discursivos de alguien en quien, realmente, no confía. Un giro conceptual dentro de sus desdoblamientos habituales que llevan a la artista a un ensayo procesual a medio camino entre la fe y el descrédito. Por un lado, de confianza sumisa en su propósito: exponer en sala todos los elementos descritos por la vidente (ropa sexy de segunda mano, tipografía oriental, pósters de sex symbols femeninos, fotos de chicas haciendo *cosplay*, un hombre de hombros anchos y mirada desafiante, una luz estroboscópica). Por el otro, de resistencia, duda y oposición: decidir, a última hora, que lo que se va a mostrar al público no es la exposición - que finalmente sólo existió para la artista y para unas pocas personas cercanas (algo que también otorga cierto halo de leyenda o mito a dicho display) - sino un vídeo documental en el que ella misma, como única narradora, explica la secuencia de los hechos. Un relato cíclico y metartístico que, más allá de lo esotérico y lo extrasensorial, resta atrapado entre la carta de la "confianza" del tarot de Osho que abre y cierra la narración. Una referencia directa al *Salto al vacío* de Ives Klein que incita al análisis de dos aspectos fundamentales e indissociables del hecho artístico: la euforia del salto sin red y el vértigo de la posible caída.